

Trendy sociálně politických mechanismů ovlivňujících genderové vztahy

**Zpráva pro Ministerstvo práce a sociálních věcí -
projekt VaV-HS113/04**

Praha, červenec 2004

Obsah

METODIKA	3
HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ	4
PODROBNÉ VÝSLEDKY	6
Představy o příležitostech mužů a žen	6
Postoje k rovným příležitostem	10
Hodnocení institucí a dalších subjektů s ohledem na ochranu práv žen	14
Spontánní znalost hnutí a organizací zabývajících se ochranou práv žen a rovnými příležitostmi	17
Názory na domácí násilí na ženách	18
DOTAZNÍK	23
TABULKOVÁ PŘÍLOHA	25

Metodika

Firma Factum Invenio provedla ve dnech 23.-28. dubna 2004 exkluzivně pro potřeby Ministerstva a práce a sociálních věcí šetření týkající se některých vlivů na genderové vztahy.

Výzkum byl realizován v rámci omnibusového dotazování, které provedli proškolení tazatelé firmy Factum.

Zkoumanou populací byli obyvatelé České republiky starší 15 let. Výzkum byl proveden tzv. kvótním výběrem. Výběr 1039 respondentů byl uskutečněn na základě proporcionálního zastoupení podle sociodemografických kvótních znaků. Byly určeny kvóty podle pohlaví, věku, úrovně dosaženého vzdělání, velikosti místa bydliště a regionu.

Data přenesená na počítačová média byla prověřena systémem logických a statistických kontrol, který Factum používá pro odhalení nesrovnalostí a nekonzistencí údajů v primárních dokumentech. Statistické výpočty byly provedeny souborem programů SPSS for Windows.

Šetření navazovalo na dva předchozí výzkumy, provedené firmou TNS Factum pro MPSV v roce 2002 a 2003 (dotazování ve dnech 22.-27. března 2002 a 18.-23. dubna 2003).

Z výzkumu se vydává tato závěrečná zpráva, jejíž součástí je tabulková příloha, obsahující tabulky třídění druhého a třetího stupně (podsoubor muži a ženy) odpovědí na všechny meritorní otázky.

Hlavní zjištění

Veřejnost se domnívá, že v mnoha oblastech jsou v praxi „práva“ jednoho z pohlaví upřednostňována. Zatímco žena je jednoznačně zvýhodňována při rozvodovém řízení lepšími šancemi získat dítě, muž má výrazně lepší možnosti, pokud jde o odměňování a získávání práce. Rovné příležitosti vnímají lidé pouze v případě vzdělávání. Zjevně hůře hodnotí šance žen právě ženy, v některých oblastech i lidé starší.

Názory se od roku 2002 příliš nemění, ukazuje se ovšem, že obě pohlaví ve větší míře reflektují situaci v získání odpovídající práce, odměňování a podnikání jako čím dál nepříznivější pro ženy.

Se stejnými právy pro obě pohlaví souhlasí většina veřejnosti. Téměř nikdo si nemyslí, že by jedno z pohlaví nemělo mít právo na zaměstnání, které by ho činilo soběstačným a nezávislým. Shoda panuje také v tom, že obě pohlaví by měla být zastoupena v řídicích a rozhodovacích institucích a dělba práce v domácnosti by měla umožňovat stejně volného času pro muže i ženy. Více než osm z deseti respondentů souhlasí s dělbou práce při výchově i péči o dítě a stejnými právy obou rodičů na dítě při rozvodovém řízení.

Kontroverzně jsou vnímána opatření na vyrovnávání příležitostí - tzv. „pozitivní diskriminace“, s mírnou převahou nesouhlasných odpovědí. Ve většině případů se staví ženy k rovným či vyrovnávacím příležitostem příznivěji než muži.

Potvrdil se pokles míry jednoznačného souhlasu prakticky se všemi sledovanými principy rovných příležitostí, který jsme zaznamenali již v roce 2003. Tento pokles připadá více na vrub žen. Lze říci, že **ženy jsou i nadále ke konceptu rovných příležitostí naladěny rezervovaněji než v roce 2002.**

Veřejnost pohlíží na působení jednotlivých subjektů ve vztahu k problematice ochrany práv žen spíše pozitivně. Za nejužitečnější je z tohoto hlediska považováno působení médií a škol, za nejméně užitečné působení zastánců feministického hnutí. Rozdíl v hodnocení mužů a žen se projevuje především ve vztahu k nevládním organizacím, osobnostem spojeným s feminismem a nově i médiím, které ženy hodnotí pozitivněji.

Kritický pohled obou pohlaví na užitečnost většiny subjektů se od roku 2002 zintenzívnil. Výjimku tvoří nevládní organizace a zejména média, jejichž působení je letos vnímáno vůbec nejpozitivněji.

Většina občanů nezná žádná hnutí či organizace, které se zabývají takovými záležitostmi jako je ochrana práv žen či rovné příležitosti pro muže i ženy. Pouze dva lidé z deseti byli schopni uvést nějaký příklad.

Tato situace je stejná jako v předchozích letech.

Téměř polovina populace si myslí, že domácí násilí na ženách se v naší společnosti vyskytuje poměrně často, menší část z nich má za to, že tento jev je u nás zcela běžný. Stejně velká část je toho názoru, že násilí tohoto druhu se vyskytuje občas a nebo zcela ojediněle.

Ve srovnání s uplynulými dvěma roky byl opět zaznamenán mírný nárůst podílu občanů považujících domácí násilí za běžné nebo časté a na druhé straně mírně klesá podíl těch, kdo ho vidí jako ojedinělé, a to mezi ženami i muži.

Čtvrtina lidí pokládá za „běžné“ fyzické násilí na ženách uvnitř rodin a takřka polovina pokládá za takové násilí násilí psychické. Obě formy násilí, a především ta psychická, je významně častěji reflektována ženami.

Téměř čtyři z deseti občanů deklarují, že znají rodinu, kde existuje násilí mezi partnery. Z časového srovnání plyne, že **situace je v roce 2004 podobná jako v předchozích dvou letech.**

Podrobné výsledky

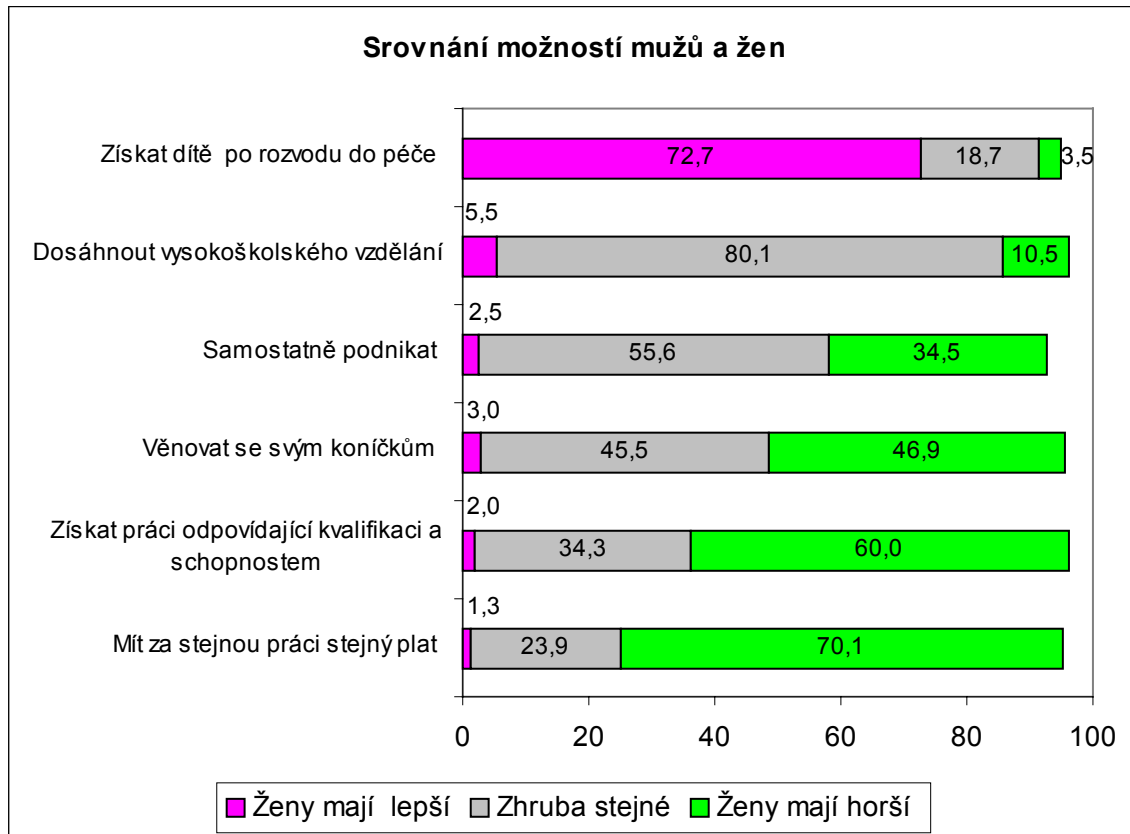
Představy o příležitostech mužů a žen

Česká veřejnost se na počátku jednadvacátého století domnívá, že v mnoha oblastech jsou v praxi „práva“ jednoho z pohlaví upřednostňována. Z předložených oblastí lidé jednoznačně reflektují výhodu, kterou mají ženy ve vztahu k možnosti získat dítě po rozvodu do své péče. Zjednodušeně řečeno tři ku jedné, že to bude „bez diskusí“ žena.

Opačně pohlížejte společnost na odměňování. Více než dvě třetiny občanů tvrdí, že lepší možnosti mají v tomto ohledu muži. Tři pětiny si také myslí, že muži mají lepší příležitost získat práci, která odpovídá jejich kvalifikaci a schopnostem.

Pokud jde o možnost věnovat se svým koníčkům, reflektuje jasně společnost také příznivější situaci mužů, ale stejně velký podíl lidí se domnívá, že obě pohlaví jsou na tom zhruba stejně. Stejně šance mají podle více než poloviny veřejnosti muži i ženy v podnikání, nicméně zbylé odpovědi zřetelně odrážejí výhody na straně mužů.

Jedinou oblast, kde jsou genderové příležitosti vyrovnané, je vzdělání. Osm z deseti občanů si myslí, že jak muži tak ženy mají stejné šance dosáhnout vysokoškolského vzdělání.

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Při pohledu na srovnání letošních výsledků za rok 2004 s předešlymi je zjevné, že **k výrazným změnám v názorech občanů nedošlo, nicméně jisté posuny zaznamenat lze.** Zejména jde o **vzestup podílu názorů, že ženy mají horší možnosti získat práci adekvátní jejich kvalifikaci a schopnostem a mít za stejnou práci stejný plat jako muži.** Nepotvrdil se loňský pokles zastoupení názoru, že ženy mohou spíše získat po rozvodu dítě do vlastní péče, doprovázený vzestupem mínění, že ženy i muži mají v této otázce stejné šance.

Srovnání možností mužů a žen – časová komparace

(údaje za ČR v %, dopočet do 100 % v každém řádku tvoří odpovědi „nevím“)

	Rok	Ženy mají lepší	Zhruba stejné	Ženy mají horší
Získat dítě po rozvodu do péče	2002	74,5	17,6	3,1
	2003	67,6	23,4	3,8
	2004	72,7	18,7	3,5
Dosáhnout vysokoškolského vzdělání	2002	3,8	83,3	10,2
	2003	4,3	79,0	11,8
	2004	5,5	80,1	10,5
Věnovat se svým koníčkům	2002	3,1	47,0	47,2
	2003	4,3	47,5	44,0
	2004	3,0	45,5	46,9
Samostatně podnikat	2002	2,2	58,7	32,9
	2003	3,4	59,0	29,9
	2004	2,5	55,6	34,5
Získat práci odpovídající kvalifikaci a schopnostem	2002	4,4	38,6	54,4
	2003	3,3	34,3	59,0
	2004	2,0	34,3	60,0
Mít za stejnou práci stejný plat	2002	3,2	27	67,1
	2003	1,7	24,8	68,9
	2004	1,3	23,9	70,1

Hluběji rozklíčovat časový posun můžeme na základě porovnání názorů mužů a žen v obou letech. (Viz následující strana.)

Stále platí, že **odpovědi mužů a žen jsou ve většině případů značně odlišné**. Nejpodobnější výpovědi lze najít v případě rozvodů. Ve všech ostatních případech se názory žen a mužů liší velmi významně. Společným jmenovatelem je zřetelně častější pocit žen, že jejich možnosti jsou horší. Muži si nemyslí opak, ale domnívají se častěji než ženy, že příležitosti jsou vyrovnané. Největší odchylky jsou v hodnocení možností stejného odměňování a přístupu k zaměstnání - tedy v oblastech, kde se zároveň situace nejvíce mění v čase.

Časové srovnání ukazovalo v roce 2003 na stabilitu názorů žen na jedné straně a určité posuny v mínění mužů na straně druhé. Muži ve větší míře reflektovali situaci v získání odpovídající práce a odměňování jako nepříznivou pro ženy. Tento trend se u mužů letos potvrdil zejména v případě možnosti získat odpovídající práci, navíc však tuto oblast, spolu s možností dosáhnout odpovídající odměny za práci a samostatně podnikat, reflektují jako čím dále nepříznivější pro sebe i samy ženy.

Srovnání možností mužů a žen podle pohlaví

	Rok	Ženy mají lepší		Zhruba stejné		Ženy mají horší	
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
Získat dítě po rozvodu do péče	2002	76,9	72,3	14,9	20,1	2,5	3,7
	2003	71,5	64,0	19,3	27,2	3,9	3,8
	2004	75,3	70,3	16,1	21,2	2,4	4,5
Dosáhnout vysokoškolského vzdělání	2002	4,8	2,9	86,7	80,2	5,6	14,6
	2003	5,0	3,7	83,4	74,9	6,8	16,3
	2004	6,4	4,7	83,4	77,1	6,7	13,9
Samostatně podnikat	2002	3,1	1,2	66,0	51,9	25,0	40,2
	2003	3,5	3,4	68,2	50,5	21,8	37,5
	2004	2,7	2,4	66,6	45,4	23,1	45,1
Věnovat se svým koníčkům	2002	4,5	1,8	56,3	38,3	36,3	57,4
	2003	5,3	3,4	57,6	38,1	32,0	55,1
	2004	2,9	3,1	56,0	35,7	34,1	58,8
Možnost získat práci, odpovídající kvalifikaci a schopnostem	2002	5,3	3,6	52,9	25,4	38,7	68,9
	2003	3,1	3,5	44,8	24,4	48,2	69,0
	2004	3,0	1,2	45,0	24,3	46,7	72,3
Mít za stejnou práci stejný plat	2002	3,7	2,6	37,4	17,4	54,8	78,6
	2003	2,9	0,6	32,4	17,6	60,2	76,9
	2004	1,7	0,9	35,2	13,5	57,7	81,6

Rozdíly v závislosti na věku nejsou příliš významné. Zatímco v roce 2002 se odehrávaly v oblasti možnosti věnovat se koníčkům a především v rovině „stejný plat za stejnou práci“ (s rostoucím věkem přibývalo názorů, že ženy mají horší pozici, a ubývalo vyjádření, že jsou na tom zhruba stejně), v roce 2003 se projevovaly rozdíly obdobně v oblasti přístupu ke vzdělání a podnikání. V roce 2004 jsou tyto diference významné zejména v oblasti podnikání a nově i v možnosti získat práci odpovídající kvalifikaci a schopnostem. Z předloňského roku se vrací rozdíly v možnostech věnovat se svým koníčkům.

V případě možnosti samostatně podnikat si 42% osob starších 60 let myslí, že ženy mají horší možnosti. Naproti tomu 62% lidí do 29 let se domnívá, že obě pohlaví mají možnosti v podnikání vyrovnané.

Pokud jde o získání práce odpovídající schopnostem a kvalifikaci, zejména lidé mezi 45 - 59 lety si myslí, že jsou ženy znevýhodněny - 68%. Mezi ženami v této věkové kategorii jde dokonce o 80% podíl názorů.

V možnosti věnovat se svým koníčkům klesá s věkem zastoupení podílu odpovědí, že obě pohlaví jsou na tom stejně, a to z většinových 55 % u lidí do 29 let až na 37 % u kategorie nad 60 let. Úměrně tomu roste procento odpovědí, že ženy mají horší možnosti než muži (z 37% na 56%; v případě mužů jde o nárůst 13%, u žen je tento nárůst plných 20%).

V závislosti na vzdělání je na první pohled patrný problém s hodnocením příležitostí u obyvatel s nižším stupněm vzděláním. Lidé s maturitou a VŠ vzděláním si častěji než ostatní (62 %, resp. 60 %) myslí, že ženy mají horší možnosti v podnikání.

Různé představy lze najít i mezi lidmi podle druhu ekonomické aktivity. Za podstatné lze považovat výrazně nižší podíl představ o horších možnostech žen v získání stejné odměny za práci, v podnikání i volnočasových aktivitách u studentů a učňů.

V malých obcích (do 500 obyvatel) je častěji rozšířen názor, že ženy mají horší možnosti při dosažení VŠ vzdělání než muži.

Třídění podle rodinného stavu ukazuje na to, že rozvedení častěji reflektují horší možnosti žen v oblasti práce a odměňování. Na druhé straně, odlišují se svobodní, kteří výrazně častěji než ostatní považují možnosti obou pohlaví věnovat se svým hobby za vyrovnané.

Postoje k rovným příležitostem

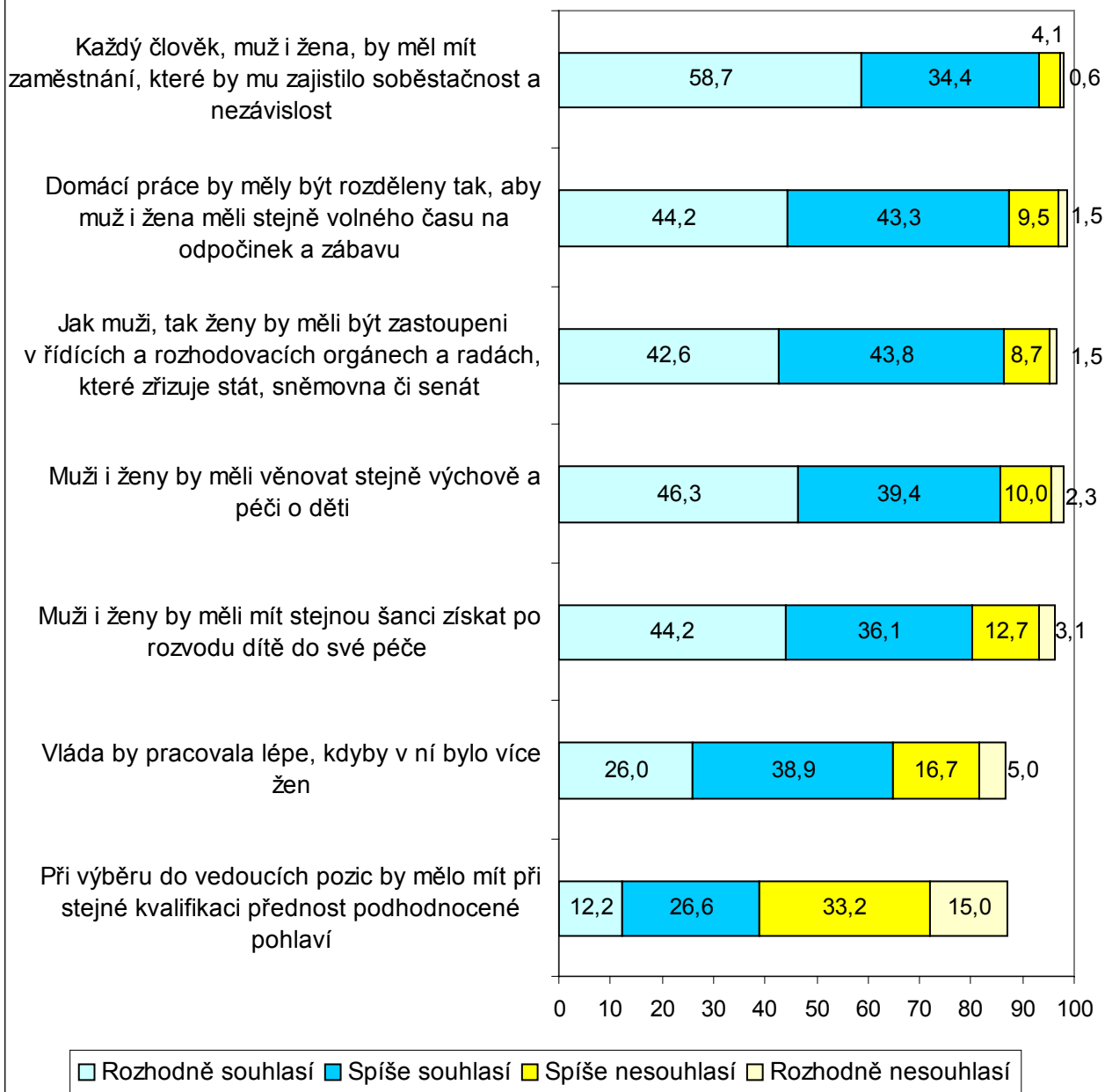
Se stejnými právy pro obě pohlaví souhlasí většina veřejnosti. Drtivá většina (93,1 %) si myslí, že každý – ať muž či žena – by měl mít zaměstnání, které by ho činilo soběstačným a nezávislým. Obě pohlaví by měla být zastoupena v řídicích a rozhodovacích institucích (86,4 %) a domácí práce by měly být rozděleny tak, aby muž i žena měli stejně volného času pro zábavu i odpočinek (87,5 %). Obě pohlaví by se měla stejně věnovat výchově i péči o dítě (85,6 %) a měla by mít stejnou šanci získat své dítě po rozvodu do péče (80,3 %).

Takřka dvě třetiny občanů se domnívají, že vláda by pracovala lépe, kdyby v ní bylo více žen¹.

Jako kontroverzní jsou vnímána opatření na vyrovnávání příležitostí, tzv. „pozitivní diskriminace“. Opatření, že při výběru do vedoucích pozic by měli mít při stejných schopnostech přednost příslušníci pohlaví, které je na daném stupni řízení méně početně zastoupeno, je o něco více nepřijatelné než přijatelné (podíl odpovědí 5:4).

¹ Tato položka byla proti roku 2002, kdy zněla „Vláda by pracovala lépe, kdyby v ní byly ženy“ vzhledem ke změně reálné situace přeformulována.

Postoje k rovným příležitostem

(Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.)

Časové srovnání mezi roky 2004 a 2002 naznačuje potvrzení určitého **poklesu jednoznačného souhlasu prakticky se všemi tezemi**. Tento pokles je ovšem kompenzován vzestupem mírného souhlasu.

Zejména v případě práce vlády je od roku 2003 patrný nárůst souhlasu s vyšším zastoupením žen. Oproti roku 2002 je naopak patrný pokles souhlasu s upřednostňováním podhodnoceného pohlaví při výběru do vedoucích pozic.

Postoje k rovným příležitostem – časová komparace

(údaje za ČR v %, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“)

	Rok	Rozhodně souhlasí	Spíše souhlasí	Spíše nesouhlasí	Rozhodně nesouhlasí
Každý člověk, muž i žena, by měl mít zaměstnání, které by mu zajistilo soběstačnost a nezávislost	2002	66,7	28,8	3,3	0,8
	2003	59,9	33,1	4	1,7
	2004	58,7	34,4	4,1	0,6
Jak muži, tak ženy by měli být zastoupeni v řídicích a rozhodovacích orgánech a radách, které zřizuje stát, sněmovna či senát	2002	50,5	37,3	8,6	1,3
	2003	40,6	43,8	9,3	2,7
	2004	42,6	43,8	8,7	1,5
Domácí práce by měly být rozděleny tak, aby muž i žena měli stejně volného času na odpočinek a zábavu	2002	48,6	40,2	9	1,8
	2003	42,7	42	10,9	2,2
	2004	44,2	43,3	9,5	1,5
Muži i ženy by měli věnovat stejně výchově a péči o děti	2002	50,1	36,6	10,2	2,5
	2003	44,1	39,7	11,5	2,9
	2004	46,3	39,4	10,0	2,3
Muži i ženy by měli mít stejnou šanci získat po rozvodu dítě do své péče	2002	46,7	34,6	11,4	3,2
	2003	41,7	39	12,7	2,8
	2004	44,2	36,1	12,7	3,1
Vláda by pracovala lépe, kdyby v ní byly také ženy	2002	34,6	36,9	16,3	4,1
Vláda by pracovala lépe, kdyby v ní bylo více žen	2003	22,4	34,6	19,7	8,4
	2004	26,0	38,9	16,7	5,0
Při výběru do vedoucích pozic by mělo mít při stejné kvalifikaci přednost podhodnocené pohlaví	2002	16,2	28	30,2	15,2
	2003	11,8	27,1	29,9	16
	2004	12,2	26,6	33,2	15,0

Ve většině případů se staví ženy k rovným či vyrovnávacím příležitostem příznivěji než muži. Hlavní výjimkou je otázka získání dětí do své péče po rozvodovém řízení, kde, jak známo, jsou ženy považovány za zvýhodněné. Zde sice ženy ve své většině souhlasí, ale nesouhlasných odpovědí, tedy odmítajících rovné šance otce i matky pečovat po rozvodu o dítě, je více než u mužů. V otázce zaměstnání, které by každému zajistilo samostatnost, jsou odpovědi obou pohlaví vyrovnané.

Nejvýraznější rozdíl je v souhlasu s hypotézou, že vláda by pracovala lépe, kdyby v ní bylo více žen. Zde souhlasí téměř čtyři pětiny žen, ale jen necelá polovina mužů. Významné rozdíly jsou i v případě rovné dělby práce ve vztahu k volnému času, péči a výchově dětí.

Také upřednostňování pohlaví při výběru do vedoucích pozic, které je na daném stupni řízení podhodnoceno (za předpokladu stejné kvalifikace) je přijímáno kladněji ženami. Mezi nimi souhlasí více než celá polovina a zhruba dvě pětiny jsou proti, zatímco mezi muži je více než polovina proti a jen necelá třetina pro takové upřednostňování.

Časové srovnání ukazuje na zajímavý poznatek: zatímco mezi muži se názory na rovné příležitosti od roku 2002 změnily jen mírně ve smyslu oslabení souhlasu (index prezentovaný v tabulce se změnil jen v řádu setin), mezi ženami se souhlas oslabil výrazněji (nárůst indexu vesměs v řádu desetin). Ukazuje se, že **ženy jsou v roce 2004 ke konceptu rovných příležitostí naladěny veskrze rezervovaněji než v roce 2002.**

Srovnání postojů k rovným příležitostem mužů a žen podle pohlaví

(údaje v %, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“)

	Rok	Souhlasí		Nesouhlasí		Index ²	
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
Každý člověk, muž i žena, by měl mít zaměstnání, které by mu zajistilo soběstačnost a nezávislost	2002	94,3	96,6	5,5	2,7	1,46	1,30
	2003	92,7	93,2	5,9	5,6	1,53	1,42
	2004	92,5	93,6	4,5	4,9	1,49	1,42
Jak muži, tak ženy by měli být zastoupeni v řídicích a rozhodovacích orgánech a radách, které zřizuje stát, sněmovna či senát	2002	81,2	94,9	16,2	4,1	1,82	1,39
	2003	80,0	88,4	16,0	8,2	1,87	1,60
	2004	79,6	92,7	15,9	4,9	1,88	1,49
Domácí práce by měly být rozděleny tak, aby muž i žena měli stejně volného času na odpočinek a zábavu	2002	83,1	94,1	16,5	5,5	1,85	1,45
	2003	77,2	91,8	19,6	7,0	1,94	1,52
	2004	79,8	94,6	18,1	4,4	1,89	1,49
Muži i ženy by se měli věnovat stejně výchově a péči o děti	2002	79,6	89,4	19,6	6,3	1,85	1,47
	2003	78,7	88,6	18,9	10,2	1,88	1,59
	2004	78,3	92,4	18,5	6,6	1,85	1,52
Muži i ženy by měli mít stejnou šanci získat po rozvodu dítě do své péče	2002	86,3	76,6	9,3	19,6	1,57	1,81
	2003	84,9	86,7	10,6	20,1	1,68	1,83
	2004	85,1	75,9	10,3	21,0	1,61	1,86
Vláda by pracovala lépe, kdyby v ní byly také ženy	2002	57,0	85,1	32,7	9,0	2,18	1,63
Vláda by pracovala lépe, kdyby v ní bylo více žen	2003	42,7	70,4	39,6	17,3	2,51	1,86
	2004	49,1	79,7	32,4	11,9	2,33	1,75
Při výběru do vedoucích pozic by měli mít při stejných schopnostech přednost příslušníci pohlaví, které je na daném stupni řízení méně početně zastoupeno	2002	34,9	52,9	55,1	36,4	2,71	2,29
	2003	33,5	43,9	52,9	39,2	2,78	2,40
	2004	30,1	46,8	55,5	41,4	2,81	2,39

Různé věkové skupiny mají ve většině případů v podstatě shodné poměry souhlasných i nesouhlasných postojů. V některých případech se trochu vymyká nejstarší generace, zejména v případě otázky rovných šancí získat dítě po rozvodu.

Na rozdíl od předchozích let, kdy lidé se základním vzděláním méně často než lidé se středním a vysokoškolským vzděláním souhlasili s myšlenkami rovných šancí, je v roce 2004 rozdíl spíše minimální. V případě upřednostňování podhodnoceného pohlaví však souhlasí zejména lidé s pouze základním vzděláním (resp. výrazně méně jich nesouhlasí, více jich neví), zatímco ostatní skupiny spíše nesouhlasí. V případě stejných šancí v zaměstnání souhlasí výrazně více lidí se středním vzděláním a maturitou.

² Index je konstruován jako vážený aritmetický průměr, kdy hodnoty 1 by dosahoval, kdyby všichni odpověděli, že rozhodně souhlasí, a hodnoty 4, kdyby všichni odpověděli, že rozhodně nesouhlasí.

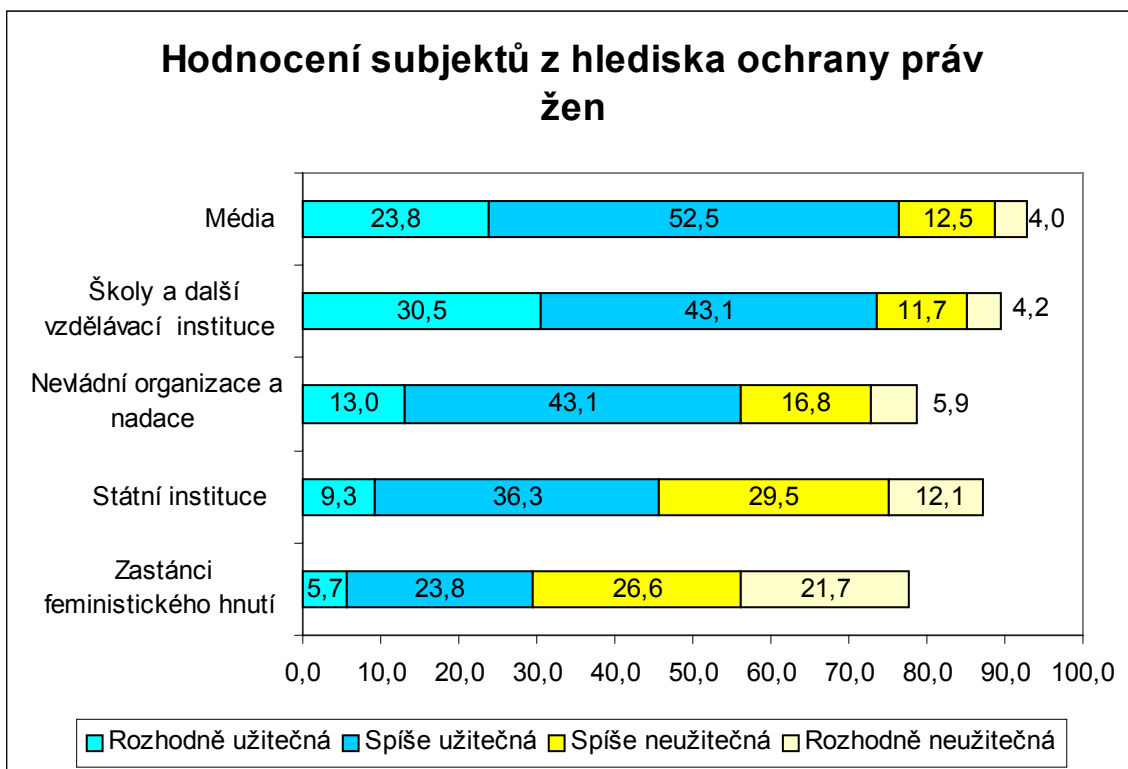
Hodnocení institucí a dalších subjektů s ohledem na ochranu práv žen

Veřejnost pohlíží na působení jednotlivých subjektů ve vztahu k problematice ochrany práv žen spíše pozitivně. Za nejužitečnější je z tohoto hlediska hodnoceno působení škol a médií a za nejméně užitečné jsou považovány osobnosti označované jako zastánci feministického hnutí.

Většina občanů se domnívá, že média -televize, rozhlas, tisk (76,3 %), ale i školy a další vzdělávací instituce (73,5 %), vykonávají v tomto směru užitečnou činnost.

Více než polovina lidí (56,0 %) hodnotí pozitivně činnost nevládních organizací a nadací (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti apod.) a téměř polovina (45,6 %) i státní instituce jako parlament, ministerstva a další vládní orgány.

Stejně jako v případě nadací, také v případě osobností – zastánců feministického hnutí - je poměrně velký, téměř čtvrtinový podíl lidí, kteří nevědí, jak jejich činnost posoudit. Zastávce feminismu pak pokládá z hlediska ochrany práv žen za užitečné jen necelá třetina lidí a převažuje opačný názor.

(Dopočet do 100 % tvoří odpovědi "nevím")

V roce 2003 poněkud oslabilo příznivé hodnocení všech sledovaných subjektů. **Letos se hodnocení některých subjektů, zejména médií, zlepšilo.**

Hodnocení subjektů – časové srovnání

(údaje za ČR v %, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“)

	Rok	Rozhodně užitečná	Spíše užitečná	Spíše neužitečná	Rozhodně neužitečná
Školy a další vzdělávací instituce	2002	39,5	37,8	10,1	2,8
	2003	31,8	40,4	12,6	3,4
	2004	30,5	43,1	11,7	4,2
Média	2002	25,4	44,9	16,3	3,1
	2003	19,5	47,3	18,4	4
	2004	23,8	52,5	12,5	4,0
Nevládní organizace a nadace	2002	14,1	40	15,5	3,8
	2003	13,9	37,3	15,9	7
	2004	13,0	43,1	16,8	5,9
Státní instituce	2002	13,6	34,9	27,6	7,7
	2003	9,1	37,2	27,6	10,6
	2004	9,3	36,3	29,5	12,1
Zastánci feministického hnutí	2002	9,7	24,6	25	16,4
	2003	7,4	21,4	24,8	21,2
	2004	5,7	23,8	26,6	21,7

Činnost škol a státních institucí je z hlediska ochrany práv žen hodnocena oběma pohlavími velmi podobně. Jedinou zajímavou odlišností je v tomto případě vyšší podíl mužů, kteří častěji nevědí či neumějí otázku posoudit.

Jinak je tomu v případě **médií, nevládních organizací, nadací a osob spojovaných s feministickým hnutím.** Vůči jejich přínosu v této oblasti jsou poněkud pozitivněji naladěny ženy (rozdíl je kolem 10%). Zejména vůči osobnostem označovaným jako zastánci feministického hnutí se však postoj žen od roku 2002 změnil a je kritičtější. Naopak od roku 2003 se poněkud zlepšil postoj žen ve vztahu k médiím.

Hodnocení subjektů z hlediska ochrany práv žen podle pohlaví

	Rok	Užitečné		Neužitečné		Index ³	
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
Nevládní organizace a nadace (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti apod.)	2002	47,7	59,9	22,9	15,5	2,22	2,03
	2003	47,9	54,2	23,8	22,0	2,29	2,15
	2004	51,7	60,1	24,4	21,3	2,28	2,13
Osobnosti označované jako zastánci feministického hnutí	2002	27,6	40,6	48,1	36,6	2,79	2,50
	2003	24,3	32,9	51,7	40,8	2,95	2,66
	2004	23,6	35,0	51,6	45,1	2,99	2,68
Média	2002	67,2	73,3	20,6	18,4	1,99	1,94
	2003	64,4	69,1	18,6	18,2	2,10	2,06
	2004	72,3	80,0	19,1	14,1	2,02	1,91

Různé věkové , ale do značné míry i vzdělanostní skupiny hodnotí jednotlivé subjekty velmi obdobně. Pouze lidé s nejnižším stupněm vzdělání častěji neumějí odpovědět.

Na venkově i ve městě hodnotí užitečnost různých institucí a dalších subjektů velmi podobně.

³ Index je konstruován jako vážený aritmetický průměr, kdy hodnoty 1 by dosahoval, kdyby všichni odpověděli, že jsou rozhodně užitečné a hodnoty 4, kdyby všichni odpověděli, že jsou rozhodně neužitečné.

Spontánní znalost hnutí a organizací zabývajících se ochranou práv žen a rovnými příležitostmi

Občané vesměs neznají žádná hnutí či organizace, které se zabývají takovými činnostmi jako je ochrana práv žen či rovné příležitosti pro muže i ženy. V tomto směru se situace mění jen málo. Pouze jeden člověk ze čtyř byl schopen uvést nějaký příklad. Nejčastěji šlo o Svaz žen a Bílý kruh bezpečí, dále pak Feministky 8. března.

Spontánní znalost hnutí a organizací zaměřených na ochranu žen a rovnoprávnost (% případů⁴)

	2002	2003	2004
nezná žádnou	81,6	81,2	76,8
Svaz žen	4,0	2,3	4,0
Bílý kruh bezpečí	2,9	2,0	3,5
Feministky 8. března	1,0	2,0	1,5
Jihočeské matky	2,1	1,2	1,3
Unie za práva žen	0,9	0,4	0,3
mezinárodní a české nadace ⁵	2,0	1,9	1,9
linky důvěry (obecně)	1,9	1,9	3,1
domovy pro osamělé matky	1,7	1,0	1,5
jiné ženské organizace ⁶	2,6	4,0	3,6
charitativní a církevní organizace	1,0	0,7	0,4
politicky, politické strany ⁷	1,1	0,5	0,2
jiné odpovědi	1,6	0,9	10,7

Odlišnosti v odpovědích na tuto otázku mezi jednotlivými sociodemografickými skupinami nejsou nijak významné. Ženy sice uvedly mírně častěji (4,9 %) než muži (3 %) Bílý kruh bezpečí, ale rozdíly jsou na hranici statistické chyby. Muži častěji než ženy nevěděli žádnou dopověď (80 % ku 73,9 %).

⁴ Součet přesahuje 100 %, protože dotázaní měli možnost více než jedné odpovědi.

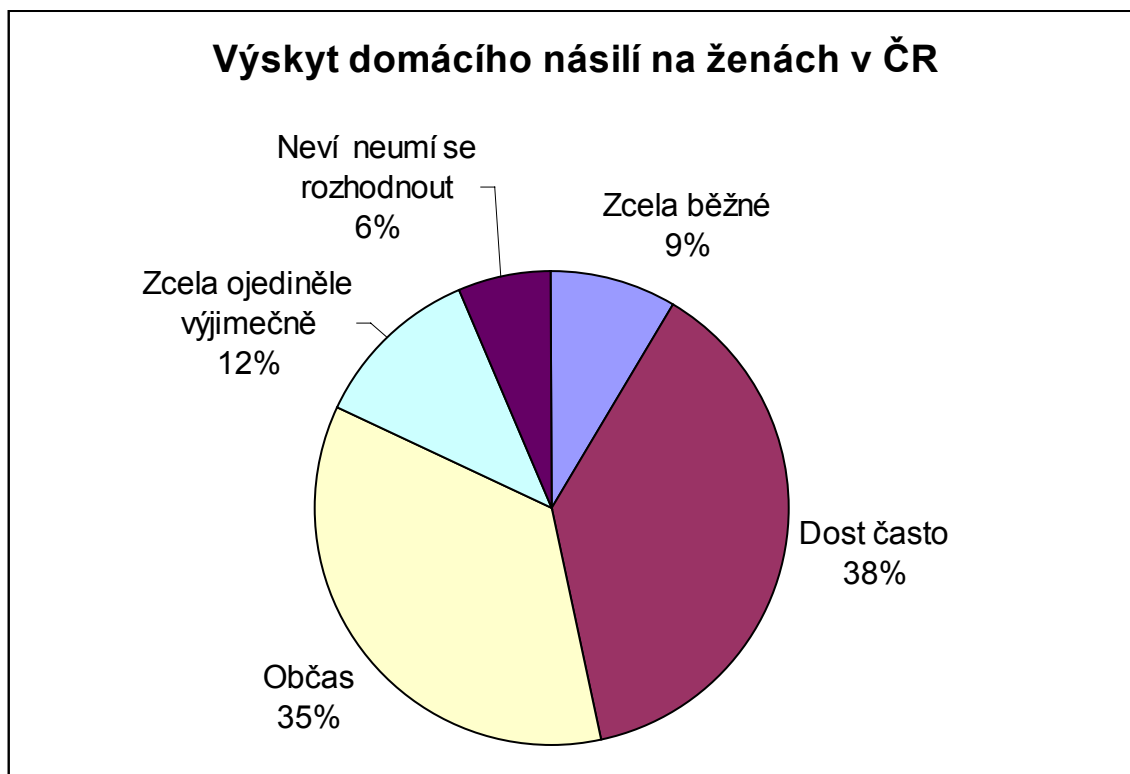
⁵ Jde o nadace a organizace nespécializované na otázku žen. Nejčastěji jsou jmenovány Člověk v tísni, Červený kříž a UNESCO.

⁶ Zde je nejčastěji zmiňována Liga na ochranu žen, Nadace na ochranu týraných žen, Žena v tísni, Rosa a La Strada.

⁷ Zde byla zmiňována např. stínová vláda žen, Jana Volfová, Hana Marvanová, Monika Pajerová. Letos však byly zmíněny pouze politické strany.

Názory na domácí násilí na ženách

Téměř polovina populace si myslí, že domácí násilí na ženách se v naší společnosti vyskytuje přinejmenším často, menší část z nich má za to, že tento jev je u nás zcela běžný. Necelá polovina je toho názoru, že násilí tohoto druhu se vyskytuje občas a nebo zcela ojediněle.

Ve srovnání s předchozími roky se potvrdil dosavadní trend, kterým je **mírný nárůst procenta občanů považujících násilí za běžné nebo časté** (z 42,9 % v roce 2002 na 45,2 % v roce 2003 až na 46,6 % v roce 2004) a na druhé straně **pokles podílu těch, kdo ho vidí jako občasné či ojedinělé** (z 52,4 % na 47,3 % a 47 %).

Výskyt domácího násilí na ženách – časové srovnání

(údaje za ČR v %)

	2002	2003	2004
Zcela běžné	6,6	8,1	8,5
Dost často	36,3	37,1	38,1
Občas	37,8	34,4	35,2
Zcela ojediněle	14,6	12,9	11,8
Neví	4,7	7,5	6,3

Na rozdíl od mužů, z nichž si pouze zhruba třetina myslí, že domácí násilí na ženách je u nás časté až běžné, zastává tento názor více než polovina žen.

Ve srovnání s rokem 2002 se zvýšil podíl těch žen, které násilí považují za přinejmenším celkem časté (z 51 % odpovědí „zcela běžné“ a „dost často“ v roce 2002 na 55 % v roce 2003 a 55,9 % v roce 2004). **Zejména u mužů si je třeba povšimnout poklesu podílu odpovědí, že domácí násilí na ženách je pouze ojediněle.**

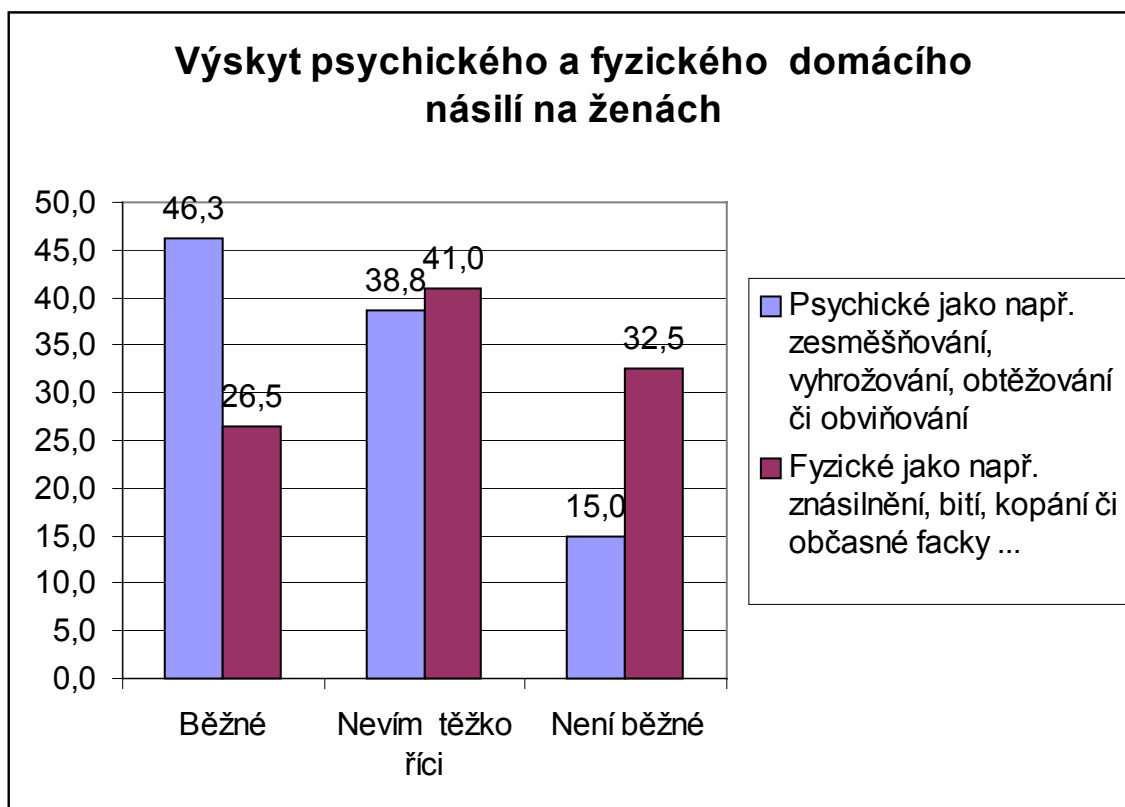
Existence domácího násilí na ženách v ČR podle pohlaví

(údaje v %)

	Rok	muži	ženy
Zcela běžně	2002	5,8	7,4
	2003	6,8	9,3
	2004	5,1	11,8
Dost často	2002	28,4	43,6
	2003	27,8	45,7
	2004	31,7	44,1
Občas	2002	41,6	34,3
	2003	40,3	28,9
	2004	40,6	30,3
Zcela ojediněle	2002	19,0	10,6
	2003	15,3	10,7
	2004	14,6	9,2
Neví	2002	5,2	4,2
	2003	9,8	5,4
	2004	8,1	4,7

Mezi dalšími sociodemografickými skupinami se v této otázce v podstatě nevyskytují významné odlišnosti, pouze mezi svobodnými je vyšší podíl odpovědí „neví“.

Pokud jde o dvě základní formy domácího násilí, **téměř polovina lidí se domnívá, že častější je psychické násilí** - různé zesměšňování, vyhrožování, obtěžování či obviňování, které u nás považují za běžné. Naproti tomu fyzické násilí, jako např. znásilnění, bití, kopání či občasné facky je v českých domácnostech běžné „jen“ podle čtvrtiny lidí.

Ani v případě konkrétnější otázky na domácí násilí nejsou změny názorů od roku 2002 velké. Ukazuje se nicméně **mírný nárůst odpovědí „běžné“ u psychické formy násilí.**

Výskyt psychického a fyzického násilí na ženách – časové srovnání

(údaje za ČR v %)

	Rok	Běžné	Nevím, těžko říct	Není běžné
Psychické jako např. zesměšňování, vyhrožování, obtěžování či obviňování	2002	43,6	37,9	18,5
	2003	43,8	42,2	14
	2004	46,3	38,8	15,0
Fyzické jako např. znásilnění, bití, kopání či občasné facky ...	2002	25,5	40,3	34,2
	2003	26,5	45,4	28,1
	2004	26,5	41,0	32,5

Ženy si na rozdíl od mužů u obou forem častěji myslí, že tento druh násilí je běžný. Zvláště výrazné rozdíly jsou v názorech na existenci tzv. psychického domácího násilí na ženách.⁸ Zde je totiž o běžnosti tohoto typu násilí přesvědčena polovina žen, ale jen třetina mužů, **a tento rozdíl se stále zvyšuje.** Muži se přitom v této otázce více zdráhají vybrat, zda takovéto násilí je či není běžné.

Časová komparace však naznačuje, že především **muži za uplynulé dva roky začali existenci obou forem násilí méně odmítat** – podíl odpovědí „není běžné“ u nich poklesl výrazněji než u žen, i když od roku 2003 má snahu se vrátet na původní úroveň z roku 2002.

Existence forem domácího násilí na ženách v ČR podle pohlaví

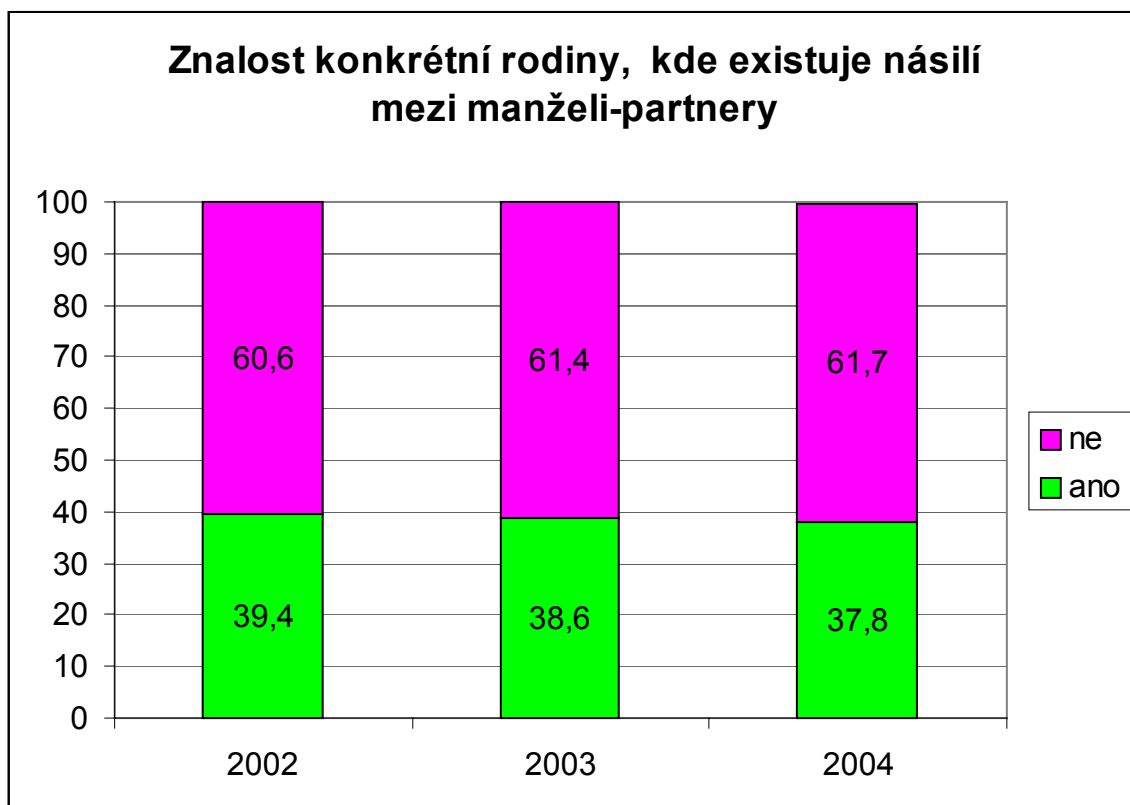
	Rok	Běžné		Nevím, těžko říct		Není běžné	
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
<i>Psychické jako např. zesměšňování, vyhrožování, obtěžování či obviňování</i>	2002	35,5	51,2	42,0	34,1	22,6	14,7
	2003	34,9	52,1	49,0	35,9	16,1	12,0
	2004	36,6	55,5	45,4	32,2	17,9	12,3
<i>Fyzické jako např. znásilnění, bití, kopání či občasná facky ...</i>	2002	21,9	28,8	40,7	39,9	37,4	31,3
	2003	21,9	30,8	48,8	42,2	29,3	27,1
	2004	21,6	31,3	43,5	38,2	34,9	30,5

Podobně jako u předchozí otázky neexistují mezi dalšími sociodemografickými skupinami v této otázce významnější odlišnosti. Je patrný pouze vliv rodinného stavu - lidé žijící v manželství se více domnívají, že fyzické násilí běžné není (37,5 %), zejména oproti rozvedeným, mezi nimiž 30,9 % připouští, že běžné je. Svobodní často (47,7 %) neumí tuto otázku posoudit.

⁸ Hlubší rozbor ukázal, že pokud jde o vnímání existence psychického násilí na ženách, dochází k působení odlišných tendencí v závislosti na věku a pohlaví. Zatímco mezi muži se středoškolským a vysokoškolským vzděláním je tato forma násilí považována stejně často za běžnou jako u ostatních skupin, u žen s rostoucím vzděláním přibývá označení psychického násilí na ženách jako běžného. Hodnocení četnosti fyzického násilí na ženách nevykazuje takovouto závislost.

Obecné mínění o výskytu domácího násilí na ženách dokresluje otázka na znalost konkrétního případu. **Téměř čtyři z deseti občanů uvádějí, že o nějaké rodině, kde násilí mezi manželi či partnery existuje, vědí.** (Ačkoliv se domácí násilí týká v první řadě žen či starších lidí, popř. dětí, existuje i domácí násilí na mužích).

Z časového srovnání plyne, že **situace je v roce 2004 podobná jako v předchozích dvou letech.**

Znalost existence domácího násilí v konkrétní rodině podle pohlaví

	Rok	muži	ženy
ano	2002	31,5	46,9
	2003	32,5	44,4
	2004	30,0	45,4
ne	2002	68,5	53,1
	2003	67,5	55,6
	2004	70,0	54,6

Také v této otázce jsou odpovědi bez velkých odlišností. Poněkud odlišné zkušenosti deklarují mladí lidé a především studenti a učni - jen třetina z nich si je vědoma existence domácího násilí v nějakém konkrétním případě. Naopak mezi nezaměstnanými je to každý druhý, častější je tato znalost též mezi rozvedenými - tyto rozdíly jsou však vzhledem k zastoupení daných skupin v souboru statisticky neprůkazné.

Dotazník

P: PODEJTE LÍSTEK.

GR. Jaká je podle vás u nás situace, srovnáte-li

- 1 možnosti mužů a žen, pokud jde o**
ŽENY MAJÍ LEPŠÍ MOŽNOSTI NEŽ MUŽI	MUŽI I ŽENY MAJÍ ZHRUBA STEJNÉ MOŽNOSTI	ŽENY MAJÍ HORŠÍ MOŽNOSTI NEŽ MUŽI	NEVÍ
1	2	3	4
- a) Možnost získat práci, odpovídající kvalifikaci a schopnostem 1 2 3 4
- b) Mít za stejnou práci stejný plat 1 2 3 4
- c) Získat dítě po rozvodu do péče 1 2 3 4
- d) Dosáhnout vysokoškolského vzdělání 1 2 3 4
- e) Věnovat se svým koníčkům 1 2 3 4
- f) Samostatně podnikat 1 2 3 4

PODEJTE DOTÁZANÉMU LÍSTEK.

GR. Nyní Vám přečtu několik výroků, které se vztahují k postavení mužů a žen, a Vy mi prosím u každého pomocí lístku řekněte, nakolik s ním souhlasíte.

ROZHODNĚ SOUHLASÍ	SPÍŠE SOUHLASÍ	SPÍŠE NESOU- HLASÍ	ROZHODNĚ NESOU- HLASÍ	NEVÍ
1	2	3	4	5
- a) Jak muži, tak ženy by měli být zastoupeni v řídicích a rozhodovacích orgánech a radách, které zřizuje stát, sněmovna či senát 1 2 3 4 5
- b) Vláda by pracovala lépe, kdyby v ní bylo více žen 1 2 3 4 5
- c) Při výběru do vedoucích pozic by měli mít při stejných schopnostech přednost příslušníci pohlaví, které je na daném stupni řízení méně početně zastoupeno 1 2 3 4 5
- d) Každý člověk, muž i žena, by měl mít zaměstnání, které by mu zajistilo soběstačnost a nezávislost 1 2 3 4 5

- e) Muži i ženy by měli věnovat stejně výchově a péči o děti ... 1 2 3 4 5
- f) Muži i ženy by měli mít stejnou šanci získat po rozvodu dítě do své péče 1 2 3 4 5
- g) Domácí práce by měly být rozděleny tak, aby muž i žena měli stejně volného času na odpočinek a zábavu 1 2 3 4 5

P: PODEJTE LÍSTEK

GR. Nyní Vám přečtu několik institucí, sdružení apod. a Vy mi prosím řekněte, jak hodnotíte jejich činnost z hlediska ochrany práv žen.

ROZH. UŽITEČNÁ	SPÍŠE UŽITEČNÁ	SPÍŠE NE- UŽITEČNÁ	ROZH. NE- UŽITEČNÁ	NEVÍ
1	2	3	4	5
- a) Nevládní organizace a nadace (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti apod.) 1 2 3 4 5
- b) Státní instituce (parlament, ministerstva a další vládní orgány) 1 2 3 4 5
- c) Média (televize, rozhlas, tisk) 1 2 3 4 5
- d) Školy a další vzdělávací instituce 1 2 3 4 5
- e) Osobnosti označované jako zastánci feministického hnutí 1 2 3 4 5

GR. Znáte nějaká hnutí či organizace, které se zabývají ochranou práv žen, rovnými příležitostmi pro muže a ženy apod.?

1.

.....

Další

.....

.....

GR Domníváte se, že se domácí násilí na ženách v české společnosti vyskytuje:

Zcela běžně	1	
Dost často	2	
Občas	3	
Zcela ojediněle, výjimečně	4	☐
Neví, neumí se rozhodnout	5	☐

GR Domácí násilí na ženách má dvě základní podoby. Řekněte mi prosím, jestli u nás jsou a nebo nejsou běžné.

BĚŽNÉ	NEVÍM, TĚŽKO	NENÍ BĚŽNÉ
	ŘÍCI	
1	2	3

a) Psychické jako např. zesměšňování, vyhrožování, obtěžování či obviňování	1	2	3	☐
b) Fyzické jako např. znásilnění, bití, kopání či občasné facky ...	1	2	3	☐

GR Znáte nějakou rodinu, kde existuje násilí

7. mezi manželi – partnery?

ANO	1	☐
NE	2	☐